

גליון זה י"ל לע"נ
ר' שמריהו ב"ר חיים ז"ל
אביו של ידידנו החשוב
הרב דוד משה מץ הי"ו
מלארענס ניו-יורק

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

דבר העורך

חברו ספרים – סגולה לבנים

רבנו מעודד מאד כתיבת חדושי תורה וחבור ספרים.

גישה זו ינק מהחזון איש, שהיה מרבה לדרבן בני תורה לכתב את חדושיהם ולהוציאם לאור. החזון איש סבר שהמרויח העקרי מכך הוא המחבר עצמו, שבכך מעין היטב בסגיה ומלבן לעצמו את הנושאים.

פעם שאל את רבנו תלמיד חכם אחד שמרבה להוציא ספרים: "ב'ספר חסידים' כתוב, כי בשעה שעמדו הרומאים להרוג את רבן שמעון בן גמליאל הקשה באזני רבי ישמעאל כהן גדול: 'אחי, מפני מה אני יוצא להורג?' אמר לו: 'שמא היית דורש ברבים ושמת לבך ונהנית מדברי תורה'. אמר לו: 'אחי, נחמתני'. אם כן, אולי יש לחשוש שבהוצאת ספרים יש משום הנאה מדברי תורה ועלולים לתת את הדין על כך, ושמה עדיף להמנע מחבור ספרים?"

רבנו השיב כי ענינים אלו אינם שיכים היום כלל, כי על כל ספר שיוצא יש הרבה מלגלים, מוציאי דבה ומחפשי שגיאות, וגם אלו שכן משבחים את הספר עושים זאת לתועלתם האישית... "והלוא", סיים, "שיהיה מחיבור הספרים כבוד התורה כראוי..."

על כל ספר - ילד

אברך בא לרבנו, לבקש את עצתו ואת ברכתו. "מספר שנים כבר חלפו מנשואי", פתח, "ועדין לא התברכתי בילדים..."

"עצתי לך שתחבר ספר חדושי תורה", השיב רבנו.

לאחר תקופה חזר האברך לרבנו וסיפר שהוא עשה כמצותו. הוא הוציא לאור ספר חדושי תורה - ולא חלף זמן רב עד שזכה לחבוק את בנו בכורו!

"מה המקור לסגולה זו?" התענין האב המאשר. השיבו רבנו: "המקור הוא בגמרא חולין נט ע"ב: 'קרי אנפשיה "מפרי פי איש תשבע בטנו" - הרי שדברי תורה נחשבים כצאצאיו של האדם".

אדם נוסף שקבל מרבנו עצה זו הוציא אף הוא ספר והיה לאב תוך תקופה קצרה. זמן מה לאחר מכן הוציא את הספר במהדורה שניה, עם חדושים והוספות - ונולד לו ילד נוסף. כשהדפיס את המהדורה השלישית זכה להולדת בנו השלישי, וברביעית - לא התפלא להתבשר שגם ילד רביעי עומד להולד לו...

"אמור לבנך", פנה רבנו לאביו של הלה, "כי לפי מספר הספרים שיוציא - כך יהיה מספר ילדיו..."

בברכת שבת 1888
יצחק אברהם (א"מ)

פשט על הפרשה

"ותלד בן ויקרא את שמו גרשם" (ב, כב)

במכילתא ריש יתרו ובתי"פ שמות שיתרו התנה עם משה שהבן הראשון יהא לע"ז ולכך לא מלו משה ע"ש. וזה לא יתכן כלל כפשוטו דהא יתרו כבר פירש מע"ז לפני כן ולכך נידוהו כדפירש"י ועוד ח"ו שמרע"ה יסכים לזה. ונראה שיתרו רצה שהבן מעצמו יכיר עבודת ה' כמו שהוא הכיר ולכך התנה שלא יכוף הבן הראשון במילה וכו' עד שיגדיל ויכיר מעצמו אם לבחור בע"ז או בעבודת ה' ולכן הסכים מ"ר שסמך שאחר שיהא בביתו בודאי ירצה מעצמו ואעפ"כ נענש שיצא בן בנו כומר לע"ז כמשאחז"ל עי' בעה"ט ריש פ' יתרו.

ואאמר"ר שליט"א כתב, נראה הביאור מפני שקודם מ"ת ה' נכרית מותרת לבני יעקב ואם לא יגיירה ממילא הבן הולך אחר' ואינו במצות מילה, וזה התנה יתרו שלא יגייר אותה קודם לידת בן ראשון כדי שישאר הבן הראשון אצלו וזה שקראתו המכילתא לע"ז, דכיון שלא יתקדש בקדושת ישראל ממילא הוא מופקר לכל עבודה זרות שבעולם.

"ושאלה אשה משכנתה וגו' כלי כסף וזהב ושמלות" (ג, כב)

צ"ע למה הוצרכו לשמלות וכי ערומים היו, וי"ל שהוצרכו לבגדי שבת ויו"ט, וכאן רמז מ"ש בשבת ק"ג א' שלא יהא מלבושך של שבת כשל חול, ואע"ג שלא הוצרכו לכך כמ"ש שמלתך לא בלתה מעליך כל מ' שנה ועי' בבעל הטורים.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"בנים אנחנו"

בימים האחרונים נכנס אל רבינו עסקן ידוע יחד עם ילד רך בשנים, שהגיע לגיל שלושה, ובקש מרבינו (כמו עוד רבים) שיגזור מעט משערוות ראשו של הינוקא, "הלאקה", רבינו גזר ומיד לאחר מכן נטל ידים כמנהגו. בשלב זה שאל רבינו לשמו של הילד ושם אמר, ובירכו שיגדל לתלמיד חכם ונתן לו סוכריה, האיש, ציין לרבינו כי ילד זה - אינו כמו כולם, לילד זה אין אבא. אביו נפטר ל"ע לפני תקופה והשאיר אותו יתום. "אם כן, הוא בן של הקב"ה, שכן הקב"ה אבי יתומים, ולכן של הקב"ה מגיע ברכה חזקה יותר" ... הוסיף הלה.

רבינו לא היה מרוצה מסגנון הדברים ומיד הגיב: גם אני ואתה בנים של הקב"ה. הוא אבינו ואנו בניו. ואכן כלפי יתומים יש השגחה מיוחדת וצריך זהירות כפולה שלא לפגוע בהם חליצה, אבל כולנו בנים...

אגב המעשה, אותו ילד יתום הגיע עם כמה מאחיותיו, הקטנות, גם הם יתומות ל"ע, והמלווה שבא עמם ביקש שרבינו יתן לו סוכריה גם לילדות הנמצאות בצד כדי לשמח את לבם,

בשלב זה יש להקדים כי ידוע הרבה על קדושתו של רבינו שליט"א שאינו מקבל לעולם שום אשה, ואף לא קורא מכתב שנשים כותבות, לגודל פרישתו וצדקתו. וכאן עמדו הכל לראות איך יגיב רבינו וכיצד ינהג מול יתומות.

רבינו, בחכמה רבה הגיב מיד: תראה, אני לא נותן מתנות לבנות... אבל קח אתה סוכריות ומסור להם בשמי...

כמובן שהילדות היתומות שמחו מאוד, ורבינו זכה לשמח בהידור עוד יתומים, מבלי לשנות כהוא זה מהנהגותיו ויראתו המרוממת.

"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה"

**כתב הלבוש: ואלה שמות נוטריקון, ו'חייב א'דם' לקרוא 'שנים מ'קרא ו'אחד ת'רגום.
הנהגות רבינו שליט"א 'שנים מקרא ואחד תרגום'**

א. מר לי דבעת קריאת התורה בכמה מקומות בחומש המנהג לעמוד, ולכן גם בלימוד וקריאת שמו"ת (בשני המקרא ולא בתרגום) נעמד כשקוראם, ואלו הם: ויכולו (עד סוף הענין) אז ישיר (ובזה עומד גם בתרגום) פרשת הקללות, פרשת קריאת שמע (כולל שמע, ואהבת, והיה אם שמוע) עשרת הדברות (בפרשת יתרו ובואתחנן). עי' בזה במנהגי החיד"א הל' קריאת התורה אות ל"ו.

ב. בסוף כל חומש נעמד בפסוק אחרון (בשנים מקרא) ואח"כ אומר חזק חזק ונתחזק. שמעתי ממרן שאומר כן מפני שכן נוהגים הקהל לומר זה בקריה"ת, והטעם למנהג זה הוא שהיו כעין חיזוק שאומרים לעולה לתורה, עי' רמ"א סוס"י קל"ט.

ג. בפרשת הקללות (במקרא ולא בתרגום) מסב פניו לקיר, כדי שלא יהיה נראה שמקלל העומדים שם. עי' שבועות ל"ה ב'.

ד. כתב בשונה הלכות (עפ"י המ"ב) שתבות ראובן ושמעון שאין עליהם תרגום יקרא את המקרא ג' פעמים, ואמר לי מן שאינו נוהג כן דהיום שהכניסו את זה בלשון התרגום, התרגום גופא הוי כמקרא שהרי לא משנה כלום מהמקרא, וא"כ כשקורא התרגום הוי כקורא מקרא.

ואמר לי שגם עטרות ודיבון שכתב במ"ב (הנ"ל שם) לומר תרגום ירושלמי, כיום שהכניסו זה בתוך התרגום אונקלוס אין צריך שוב לקרוא את הירושלמי.

ה. פרשת וזאת הברכה קורא שמו"ת בליל הושענא רבה.

עי' ס' רפ"ה במ"ב סק"ח שקורין ביום הושענא רבה, ובשונה הלכות העיר שבס' תרס"ט במ"ב סק"ד כתב שקורא בליל שמחת תורה. עי' לעיל פרק כ"ו אות ח' שבהושענא רבה מחמיר לקרות רק מחצי הלילה השני.

ו. אינו קורא שנים מקרא ואחד תרגום את הקריאה בתורה שקוראים ביו"ט.

עי' ס' רפ"ה ס"ז (בחג קורא לעצמו את המגילות שקוראים באותו חג, ללא תרגום).

(מתוך הספר 'אלא' - הנהגות בהלכה של מרן שליט"א)

שו"ת בהלכות קריאת שמו"ת

ש. הקורא שמו"ת כדעת האר"י ז"ל דהיינו כל פסוק ב' פעמים ואח"כ התרגום שעליו, היאך ינהג בפסוק "שמע ישראל" וכו' שאסור לאומרו ב' פעמים זה אחר זה, האם יכול לקרות כדרכו כיון שניכר שקורא כל הפסוקים פעמיים ואין חשש דשני רשויות, או דצריך לעשות הפסק וכדו', [ראיתי לחכ"א שכתב דמה שמרן החזו"א זצוק"ל היה קורא מקרא תרגום מקרא הוא גם משום פסוק "שמע ישראל" שלא רצה לאומרו פעמים בזה אח"ז].

ת. לכא' אין חשש (וטעם החזו"א לא הי' זה).

ש. מי ששבוע אחד לא קרא שמו"ת, ורוצה לקרות עתה ב' הפרשיות גם של שבוע הנוכחי וגם של השבוע הקודם שהחסיר, האם צריך להקדים פרשת השבוע הקודם בכדי שיהא קורא כסדר או לאו.

ת. לכתחילה ראוי לעשות כן.

ש. היאך נהגו מרנן ורבנן החזו"א והקה"י זצוק"ל בענין סדר קריאת שמו"ת שהובא בזה כמה דעות במשנ"ב סק"ב ד"א שיקרא כל פסוק ב"פ ותרגום עליו וכו'.

ת. דעביד כמו עביד וכמו עביד.

ש. אדם שלא מבין התרגום האם עדיף שילמד פירוש רש"י במקום התרגום.

ת. ילמד שניהן.

ש. במדרש שהובא בתוס' בברכות דף ח' ע"ב ג' דברים ציוה רבינו הקדוש לבניו וכו' שלא תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו על הפרשה, על איזה סעודה קאי [משמעות המשנ"ב דקאי על סעודת שחרית, אך מטין בזה בשם החזו"א זצוק"ל שאמר אחרת].

ת. הוא אמר שיתכן דקאי על מנחה.

ש. במש"כ התוס' שם ונפסק במשנ"ב ס' רפ"ה סק"ז שמזמן המנחה יכול לקרות פרשת השבוע הבא וחשיב כקורא עם הציבור, האם זהו דוקא באם התפלל מנחה, או דסגי שהגיע זמנה אף שלא התפלל.

ת. מסתבר דהתפלל.

ש. במה שהובא במשנ"ב סק"ו בשם ספר סדה"י שלא יפסיק בקריאת שמו"ת על שום דבר, האם זהו דוקא במפסיק לדברים בטלים (וכמו שמשמע קצת בשעה"צ אות י"א), או דזה אף להפסיק לענין אחר בלימוד.

ת. ראוי ליזהר אם אפשר.

ש. במה שנפסק דאבל מותר בקריאת שמו"ת, האם יכול ללמוד גם פירש"י על הפרשה, באופן שנוהג כן בכל שבת.

ת. לכא' אסור.

ש. במשנ"ב ס' רפ"ה סק"ח כתב דביום הוש"ר יקרא שמו"ת פרשת וזאת הברכה, ואם קרא ביום שמיני עצרת לא הפסיד, ומאיך בסי' תרס"ט סק"ד כתב "כתבו הפוסקים שבליל שמח"ת יקרא הפרשה שמו"ת שעתה הוא זמנה", ומבואר דקודם שמח"ת אינו זמנה.

ת. שניהם זמנו.

(שערי ציון - שו"ת שיה חיים)